

الهام رضایی

چرخش آفتابگردانی غربی رو به خورشید اسلام

□ غرب‌گریزی زنان غربی و اسلام‌گرایی آنان

اشاره

زنان، محدودیت‌ها، حق و حقوق و آزادی آنها، مدت‌هاست که پای ثابت تحلیل‌ها و پژوهش‌های مؤسسات تحقیقاتی و دانشگاهی غربی در خصوص کشورها و جوامع اسلامی شده است، تا آنجا که در «طرح خاورمیانه بزرگ» آمریکا؛ زنان و وضعیت آنان در کشورهای خاورمیانه حرف اول را می‌زند. در واقع استراتژیست‌های غربی پس از سال‌ها مطالعه در تمامی زوایا و جوانب حیات سیاسی و اجتماعی کشورهای خاورمیانه، چندین راه را برای نفوذ به فرهنگ و ارزش‌های اسلامی این جوامع و در نتیجه استحاله فرهنگی آنها پیشنهاد کرده‌اند که زنان از مهم‌ترین این راه‌ها به شمار می‌روند، اما به راستی چرا؟!

دیدگاه‌های رایج غرب در خصوص زنان و اسلام

دیدگاه‌ها و نظریات رایج در غرب، در خصوص نقش و جایگاه زنان در جوامع اسلامی، بیش از آنکه مبتنی بر دانش و مطالعه دقیق باشد، توسط کلیشه‌های رایج به وقوع پیوسته است. اکثر این دیدگاه‌های متداول در غرب، زنان مسلمان را انسان‌هایی معرفی می‌کند که در جوامع پدرسالار و مردسالار تحت ظلم و ستم مردان هستند و به نوعی با انواع محدودیت‌ها دست و پنجه نرم می‌کنند. البته از نظر آنان، در برخی کشورها، به ویژه آن دسته که ارتباط نزدیک‌تری با غرب دارند، یا دولت‌های ناسیونالیست عربی که به ترویج و تقویت یک چشم‌انداز سکولار همت گمارده‌اند، بعضی از این محدودیت‌ها و ممنوعیت‌ها کاهش یافته و حتی رفع شده‌اند، اما با ظهور و افزایش موج اسلام‌گرایی از دهه ۱۹۷۰ به بعد، این فرایند متوقف و مجدداً پاره‌ای محدودیت‌های سیاسی و اجتماعی برای زنان در جهان اسلام پدید آمده است.

از نظر منتقدانی که می‌گویند جوامع عربی و اسلامی ذاتاً علیه زنان تبعیض قائل می‌شوند، تنها راه تغییر وضعیت موجود عبارت است از پذیرش و اجرای پارادایم لیبرال غربی که در آن حقوق فردی و آزادی‌های شخصی زنان از جایگاه بالایی برخوردار است. به نظر این گروه، نوع نگاه به زنان در جوامع عربی و اسلامی، باید به تدریج به سمت نوعی تقلید از رسوم غربی تغییر کند. به طور مثال «کارن هیوز معاون امور خارجه ایالت متحده در امور دیپلماسی عمومی، در طول اولین سفرش به خاورمیانه در سپتامبر ۲۰۰۵، در جمع زنان کشورهای خاورمیانه و طی بحث در خصوص جنگ عراق

فعالان در NGOهای زنان در غرب نیز حضور دارند. این افراد همواره تمایل دارند تمام رسوم و قواعد اجتماعی متداول که از نظر آنها نمادهای ظلم به زنان هستند را به شکلی بدون تبعیض محکوم کنند. سازمان‌هایی مثل «سازمان زنان تحت قوانین اسلامی» (Wluml)، «خواهران در اسلام»، «کارکردگرایان چالشگر» (Wmmnet)، «جامعه زنان مسلمان»؛ همگی دیدگاه‌های مشابهی را در مورد دلایل این که چرا اسلام‌گرایی (و گاهی اوقات اسلام) با حقوق پیش‌رونده و مترقی زنان ناسازگار است، ارائه می‌کنند. این گروه‌ها اغلب روی رسوم و قواعد اجتماعی معرفی شده به عنوان نمادهای ظلم عمیق به زنان متمرکز شده و مانور می‌دهند که در پایان تمامی این فعالیت‌ها، نتیجه حاصل شده مؤید حقیقت دیگر نیست.

در پس این تبلیغات چه فرایندی در حال شکل‌گیری است؟

مرکز مطالعات اسلامی (اسپانیا) در آمار جدید خود از مسلمان شدن ۲۵۶ زن اسپانیایی در مدت دو سال گذشته خبر داد. طبق این آمار جدید، نخستین دلیل گرایش زنان به اسلام، مواجه شدن آنان با افراد مسلمان و جذب رفتار و آداب آنها شدن و همچنین فعالیت‌های مستمر پایگاه‌های اینترنتی اسلامی است. تحقیقات نشان داده که گرویدن به اسلام در زنان اروپایی، بیشتر از مردان است و تنها تعداد کمی از آنان به خاطر ازدواج با یک مرد مسلمان، به دین اسلام روی آورده‌اند.

«حیفا جواد» استاد دانشگاه بیرمنگام انگلیس می‌گوید: «تغییر دین به خاطر ازدواج، عمومی‌ترین راه مسلمان شدن بود، اما به تازگی، زنان خود را از این الزام‌ها بیرون آورده و به میل خود مسلمان می‌شوند.»^۳ اکنون در بسیاری از کشورهای اروپایی، مسلمانان اولین اقلیت دینی محسوب می‌شوند و در برخی از این کشورها، به زودی به رتبه اول خواهند رسید؛ چنانکه مرکز اسلامی هامبورگ که مهم‌ترین مرکز مبلغان اسلامی در اروپاست، در برابر درخواست روزافزون مبلغ برای حوزه اسکندیناوی، اعلام عجز کرده است.

به عقیده کارشناسانی که به موضوع گرویدن زنان اروپایی به اسلام و دلایل آنان برای این کار پرداخته‌اند، این عمل زنان اروپایی، در واقع واکنشی است که نسبت به امور نامعلوم و تردیدهای اخلاقی جامعه غربی از خود نشان می‌دهند. آنان دوست دارند حس تعلق، مراقبت، حمایت و سهیم بودن در امور را داشته باشند و این‌ها را اسلام به آنان پیشکش می‌کند.

«به گفته «کارین وان نووکرک» که در خصوص زنان تازه مسلمان شده هلندی تحقیق می‌کند، ارائه ایده محض و معین از زن بودن و مرد بودن از سوی اسلام، باعث جذب افراد شده است و علاوه بر این، اسلام، جایگاه بیشتری برای خانواده و ایفای نقش مادری قایل شده است و به زنان

همچون اهداف جنسی نگاه نمی‌کند.»^۴

«استفانو آلبوی» استاد دانشگاه پادوا ایتالیا هم می‌گوید: «برخی زنان به دلایل سیاسی به سمت اسلام جذب

از نظر منتقدانی که معتقدند جوامع عربی و اسلامی ذاتاً علیه زنان تبعیض قائل می‌شوند، تنها راه تغییر وضعیت موجود عبارت است از پذیرش و اجرای پارادایم لیبرال غربی که در آن حقوق فردی و آزادی‌های شخصی زنان از جایگاه بالایی برخوردار است.

و برای اطمینان بخشی دوباره به زنان عربستان سعودی، در مورد اعطای حق رانندگی به آنها، مکرراً به ایده «مادران شاغل موفق» غربی اشاره نمود.»^۱

اما در کنار چنین اظهاراتی، حامیان دیدگاه‌های غربی، همواره از افزایش روزافزون و در برخی موارد حیرت‌انگیز آمار زنان مسلمان از تمام طبقات و گروه‌های اجتماعی که حجاب را برگزیده‌اند، ابراز نگرانی می‌کنند، حال آنکه موضع دفاعی خود را نیز حفظ می‌نمایند. «زینة انور» بنیانگذار NGO «خواهران در اسلام» مطرح می‌کند که متفکران و صاحب‌نظران سکولار همیشه به این نتیجه می‌رسند که اسلام‌گرایان و حتی در برخی موارد مکتب اسلام «دین را برای ایجاد و اعمال قوانین تبعیض آمیز ابدی به کار می‌برند.»^۲

البته در میان طرفداران این نظریه متداول در غرب که میان دو پدیده و مفهوم «حقوق زنان» و «اسلام» ضدیت و تناقض ذاتی وجود دارد، برخی زنان مسلمان ساکن در غرب و بیشتر

می‌شوند، چون اسلام بر معنویت و روحانیت سیاستمداران تأکید دارد و ایده یک قانون الهی و مقدس را مطرح می‌کند.^۵ اما «در کنار این گرایش‌ها، برخی نمادهای حجاب هم وارد صنعت مدرنیسم غربی شده‌اند. به طور مثال «روسری» به سرعت در حال تبدیل شدن به یک مد جدید در «صنعت فشن» غرب شده و مشهورترین طراحان مد اروپا، نگاه ویژه‌ای به استفاده از این پوشش در طراحی لباس دارند.»^۶ قطعاً در بروز این فرآیند، علل و عواملی دخیل هستند که شاید استناد به نامه یک زن آمریکایی برای زنان لبنانی، بتواند ما را در یافتن علل و عوامل بروز این پدیده یاری کند. چکیده نامه یک زن آمریکایی به زنان لبنانی (نامه‌ای با عنوان «تقدیم به خواهر مسلمانم»):

«آنکه مظلوم واقع شده، ما زنان آمریکایی هستیم؛ بردگانی که ارزشمان تنزل یافته است. من به چشم خود تجاوز صهیونیست‌ها به لبنان را دیده‌ام. اما چیزهای دیگری هم دیده‌ام، من؛ تو (زن لبنانی) را دیدم که به همراه فرزندان خود برای زندگی تلاش می‌کنی. لباس‌های ساده شما در عین سادگی، نشان حجب و حیا و عفت شماست. من زیبایی شما را حس کرده‌ام، اما نه فقط زیبایی ظاهری؛ که زیبایی درونتان را. با دیدن شما یک احساس قوی به من دست می‌دهد؛ احساس رشک به شما! متأسفم که نمی‌توانم به این مردم کمک کنم، اما قدرت، زیبایی، نجابت و مهم‌تر از همه خوشحالی شما را تحسین می‌کنم. آری این قدرت ایمان شماست که باعث شده تا زیر بمباران بی‌امان صهیونیست‌ها، از ما زنان آمریکایی شاداب‌تر باشید! چرا که شما هنوز با طبیعت زنانه خود زندگی می‌کنید. من هم تاده ۱۹۶۰ به این نوع زندگی عادت داشتم، تا اینکه بمباران‌های دشمن ما را نشانه گرفت. این بمباران متفاوت بود. آنها اخلاق و عفت ما را نشانه رفته بودند. این حمله بسیار نامحسوس بود! صهیونیست‌ها از هالیوود به ما حمله کردند. همه تولیدات هالیوود، بسته‌هایی از دروغ و تحریف واقعیت‌هاست. تولیدکنندگان محصولات هالیوود، رفتارهای سکسی را به عنوان رفتارها و سرگرمی‌های بی‌ضرر نشان می‌دهند؛ چون می‌خواهند با برنامه‌های مسموم و سمی خود، بافت اخلاقی جوامع را از بین ببرند. خواهش می‌کنم زهر آنها را نخورید؛ چون زهرشان، پادزهر ندارد. این برنامه‌ها، ما زنان آمریکایی را خوشبخت نشان می‌دهد که از پوشیدن لباس‌هایی همچون زنان فاحشه، نداشتن خانواده و یا فرزند به خود می‌بایم، اما باور کنید ما از نوع زندگیمان ناخرسندیم. میلیون‌ها نفر از ما مصرف‌کنندگان دائمی داروهای ضد افسردگی هستند. صهیونیست‌ها می‌خواهند خانواده‌های شما را از هم متلاشی کنند. شما را به داشتن فرزندان کمتر متقاعد می‌کنند. آنها خانواده را به عنوان بردگی، مادری را به عنوان اسباب مصیبت و آفت؛ پاکي و نجابت را عقب ماندگی و ... معرفی می‌کنند. مدل‌های طراحی شده در گن‌داب غرب، به شما القا می‌کند که با ارزش‌ترین دارایی شما، جنسیت و تمایلات جنسی شماست؛ اما حجاب شما نشان‌دهنده عزت نفس و اعتماد به نفس شماست. جنسیت شما هم هدیه شما به مردی است که به شما عشق می‌ورزد؛ عشقی که مقدمه ازدواج می‌گردد. از آنجایی که مردان شما همچنان مردانه در برابر دشمنان متجاوز مقاومت می‌کنند، سزاوار بهترین هدیه شما هستند.

متأسفانه گاهی می‌بینم که برخی از زنان مسلمان سعی می‌کنند در پوشش خود مثل غربی‌ها باشند. از نظر ما شما الماس‌های بی‌عیب و نقص هستید. اجازه ندهید به سنگ‌های مصنوعی براق تبدیل‌تان کنند. ما زنان صرف‌نظر از نژاد، ملیت و دینمان، هر جای دنیا که باشیم، یکی هستیم و تفاوتی نمی‌کند. ما عشق می‌ورزیم، فرزندانمان را بزرگ می‌کنیم و آسودگی مردانی را که دوستان دارند، در خانه فراهم می‌کنیم؛ اما حال، ما زنان آمریکایی در این باور که با داشتن شغل و خانه‌ای برای خودمان که در آن به تنهایی زندگی می‌کنیم، تنها مانده‌ایم و فریب خورده‌ایم. خواهش می‌کنم عفت و پاکدامنی خود را حفظ کنید؛ چرا که ما زنان غربی راه زندگی مان را گم کرده‌ایم. ما به شما زنان مسلمان نیاز داریم که در زندگی شما را الگوی خود سازیم، پس عفت و پاکدامنی خود را با چنگ و دندان حفظ کنید و آنها را قدر نهدید.^۷ این نامه که از آمریکا به سوی سرزمین کاج و زیتون روانه شد، جهانیان را تکان داد و آنها را به تفکر و تأمل واداشت. اظهارات زهره طبیب‌زاده نوری، مشاور رئیس‌جمهور در امور زنان هم، مؤید این واقعیات است. وی در تعریف تمدن جدید غربی مطرح می‌کند: «دیگر از کرامت زن به طور اخص خبری نیست، از نقش خانواده، مادری، همسری و مربی‌گری زن به ندرت یاد می‌شود. تعداد موالید نامشروع، خانواده‌های تک‌والدینی، اعتیاد و رشد بیماری‌های روانی انسان‌مردن، مشخصه بارز اخلاقی تمدن غرب شده است. زن در جامعه امروز غرب، برای تداوم بقا، ناچار باید بگوید مرا نگاه می‌کنند، پس هستم! و جای تأمل دارد، تمدنی که به سایر فرهنگ‌ها به چشم حقارت می‌نگرد و ادعای فرمانروایی فرعون‌گونه بر زمین دارد، الکلسیم، اباحیگری، روابط زناشویی خارج از چهارچوب ازدواج و هم‌جنس‌گرایی، او را به پایین‌ترین مرتبه انحطاط اخلاقی سوق داده است.»^۸

پدیده‌هایی همچون سیستم تک‌فرزندی، شاغل نمودن زن و خانه‌دار کردن مرد، تجردگرایی جوانان، ازدواج‌گریزی آنها، بدحجابی و ...؛ ما را به این باور می‌رساند که چندی است تزریق شیوه زندگی هالیوود به سایر ملل و خصوصاً جوامع اسلامی آغاز و شدت یافته است. آن هم در زمانه‌ای که زنان غربی با اشتیاق رو به اسلام و تعالیم آن آورده‌اند.

پی‌نوشت‌ها

۱. مقاله زنان در جنبش‌های اسلام‌گرا (۱) برگرفته از سایت www.ir/articles/woman-studies
۲. مقاله گرایش زنان غربی به اسلام - برگرفته از سایت ایران کلوب www.iranclubs.org
۳. برگرفته از مقاله رشد اسلام‌گرایی در غرب و دست و پای هلندی، حمید بزم‌شاهی. منبع: وبلاگ بزمانه.
۴. کتاب زنان، سنت، تجدد؛ لیلا زعفرانچی؛ انتشارات باشگاه اندیشه؛ تابستان ۸۶.
۵. همان.
۶. روسری در غرب، سایت تابناک.
۷. نامه یک زن آمریکایی به زنان لبنانی؛ سایت غرب‌شناسی؛ نوشته: بصیری.
۸. خبرگزاری فارس، دوشنبه ۲۹ بهمن ۱۳۸۶.

منبع

۱. سایت اندیشکده روابط بین‌الملل.
۲. کتاب زنان، سنت، تجدد؛ لیلا زعفرانچی؛ انتشارات باشگاه اندیشه؛ تابستان ۸۶.